

Tíz éve szabad Budapest

Szabadsága születésének 10. évfordulóját ünnepli Budapest, 1945. február 13-án Budán is elcsendesült a harci zaj: a Szovjet Hadsereg az utolsó erődítményekből is kiűzte a fasiszta csapatok maradványait. Ezen az estén Moszkvában 324 ágyú 24 díszlövése adta hírül: a 2. és 3. ukrán front csapatai másfél hónapon át tartó hősi küzdelemben felszabadították Budapestet a fasiszta rabság alól. Ezzel megnyílt az út Magyarország egész területének felszabadítása előtt.

A Szovjet Hadsereg mérhetetlen áldozatokat hozott fővárosunk szabadságának kivívásáért. A hitleri fasiszták Szalasi nyilas bandája segítségével valóságos erődítménnyé építették ki Budapestet. A szovjet katonák utcáról utcára, házról házra előrenyomulva semmisítették meg a német csapatokat. Hősi helytállásuk, az igaz ügy győzelmébe vetett hitük legyűrte a lehetetlennek látszó akadályokat is. Olyan hősök harcoltak Budapesten, mint Oszadov őrmester, aki rávetette magát a halált okádó német gépfegyverre, hogy megmentse elvtársait és győztes csatára segítse századát.

A több héten át tartó kemény ostrom után Budapest népe a sok szenvedéstől, éhségtől elgyötörtén vánszorgott elő a pincék sötét zúgáiból újra az életbe. S aki a hitleri fasiszták rémuralma alatt megismerte már a faszizmus embertelenségét, láthatta, hogy a halál, a szétvétel szakértőinek kegyetlensége minden emberi képzeletet felülmúl. A német fasiszták a hős szovjet parlamentek meggyilkolásával nemcsak azt példálták, hogy Budapestet a halál, a pusztulás, a tűz martalékaul dobják, hanem azt is, hogy előttük semmi sem szent, a faszizmus örült tobzódása nem ismer határt. Romok és az inség fogadta az életbe visszatérőket. Kiegyezett házak, felszaggatott úttestek, hullámsírba került hidak, elesett emberek mindenütt. S az elcsüggedt, reménytelen tíz- és százazrekre feleletet vártak a kérdésre: kivirul-e még a romokon az élet? A Magyar Kommunista Párt már a januári kiáltványában megadta erre a választ: „*Budapest ismét főváros lesz. A szabad, demokratikus, független Magyarország fővárosa. Hogy így legyen, könyörtelen harcot kell vívni a fasisztákkal. Meg kell valósítanunk a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontban kiteljesedett legszorosabb nemzeti összefogást és erőnk minden megfeszítésével kell dolgoznunk hazánk újjáépítésén.*” A kommunisták azt hirdették: „*Lesz magyar újjászületés!*”

S a párt szava reményt öntött a csüggedőkbe, szerszámot adott a tétozók kezébe — megindult az újjáépítés nagyszerű munkája. Az üzemekben alig akadt használható gép, a munkások a romok közül sze-degették elő a szerszámokat. Nem voltak akkor bőséget kínáló üzleteink, a munkások üres kézzel indultak el hazulról. De már szabadok voltak. Szabad lett a munkás, a paraszt, az értelmiségi. S a szabadá lett nép ereje csodákra képes. A szabad emberek tetteikészségét, küzdeniakarását, áldozatos kitarását kovácsolta cselekvő erővé a párt. Ez az erő varázsolt új gyárakat, lakóházakat a romok helyébe. Ez az erő feszül a Duna fölé hajló, új hidak ívében. Ez az erő, a párt által egységre kovácsolt erő tette Budapestet a tíz szabad esztendő alatt olyan széppé és gazdaggá, amilyen még sohasem volt.

A nehéz munkában, az első pillanattól kezdve baráti segítő társaként állt mellettünk a nagy Szovjetunió. Az a szovjet katona, aki kérges kezét mutatva biztatta a magyar munkást: ne csüggedj elvtárs, mi is ezzel a kézzel építjük fel lerombolt Sztálingrádunkat — nemcsak hitet öntött a magyar dolgozókbába, hanem kenyert is adott az éhezőknek. Már a felszabadulás első napjaiban 800 tehergépkocsi élelem érkezett a Szovjetunióból, s így Budapest lakosságának ellátása javult.

A kommunisták, a munkások voltak az elsők, akik a párt hívó szavára megjelentek a kirabolt, lerombolt üzemekben, s megindították az életet. A kommunisták, a munkások voltak az elsők a romok eltakarításánál, mindenütt, ahol reményt, erőt kellett önteni a csüggedőkbe. Nagyszerű példájuk magával ragadta Budapest népét. Emberfeletti erőfeszítésbe került a háború ütötte sebek begyógyítása. A budapesti lakóépületek 74 százaléka háborús károcsvedett. 13 600 lakás teljesen megsemmisült. Egyetlen iskola sem maradt épen az ostrom alatt. A közlekedés olyan hatalmas károcsvedett, hogy 1945 márciusában még csak 29 villamoskocsi közlekedhetett Budapesten. És milyen kitörő örömmel üdvözölték az üzemben az első munkaképes esztergapadot, az utcákon az első villamost, az első krumplisvonaot, s a romos épületekben az első helyreállított szobákat! Mind, mind megannyi örömteli állomásai voltak ezek az újjászülető főváros életének.

S ma, tíz év után már annyira természetesnek tűnik egy-egy új lakóház, egy-egy új autóbussz, egy-egy új üzlet, hogy szinte észre sem vesszük.

A mai évfordulón számbavesszük a tízéves harc nagyszerű eredményeit — hogy erőt merítsünk sikerreinkből, s hogy büszkén hirdessük: milyen hatalmas léptekkel haladtunk előre itt, Budapesten is a szocialista építés útján. Egyedül Budapesten a tíz év alatt 14 új gyárat létesítettünk, s 41 üzemet bővítettünk, korszerűsítettünk. Újjáépítettünk öt felrobbantott hidat és két új hidat építettünk. Már 1949-ben beszámolhattunk arról, hogy helyreállítottunk 41 000 lakást. A Béke úti, albortfalvi, Villányi úti, Kerepesi úti, Nagy Lajos király úti új, modern lakótelepülések arról tanúskodnak, hogy a kormány további nagy erőfeszítéseket tesz az égető lakásprobléma megoldására.

Az elmúlt tíz esztendő alatt sokat nőtt a budapesti dolgozók életszínvonala. Csak egy-két példát erre. Ma már személyenként átlagosan hat kilogramm cukorral többet fogyasztunk évente, mint 1938-ban. Zöldségfélékből, gyümölcsből ugyancsak évente átlagosan mintegy 23 kilogrammal több jut asztalunkra. A munkást, aki a Horthy-rendszerben munka nélkül tengődve, hóban-fagyban ott ácsorgott a napi egytál levesért az inségkonyhák előtt, ma terített asztal, szépen berendezett ebédlő várja az üzemben.

Szociális gondoskodás? Ismeretlen fogalom volt ez a budapesti üzemekben a felszabadulás előtt. S ma számos juttatással, intézkedéssel gondoskodik a nép állama arról, hogy a dolgozó munka közben és munka után is ápolják, óvják egészségüket, munkabírásukat. Ma 1.1 millió budapesti dolgozó részesül ingyenes társadalombiztosításban. A felszabadulás után létesítettük a körzeti orvosi rendelőket. Ma már 132 ilyen rendelő működik. A felszabadulás előtt mindössze 3578 férőhely volt a budapesti napköziotthonokban és bölcsődékben. Ma 26 000 óvodásnak és 9578 csecsemőnek tudunk helyet biztosítani. Nem csoda tehát, hogy a felszabadulás óta jelentős mértékben csökkent a halálozások arányszáma és a csecsemőhalandóság. Csúpan 1950-től 1,7-del csökkent az ezer lélekre jutó halálozások száma. A csecsemőhalandóság 1941-hez képest 2,1 százalékkal csökkent. Az első halálásra talán százaz számadatok ezek, de bennük szabad életünk nagyszerű alkotásai tükröződnek.

Tíz év alatt újjászületett Budapest. De az alkotómunka hevében, az egész nép felemelkedéséért folytatott áldozatos harcban újjászülettek maguk a budapesti dolgozók is. Azok is, akik a felszabadulásakor csak annyit értettek meg a kommunisták szavából, hogy el kell takarítani a romokat, meg kell indítani a termelőmunkát, mert különben nem lesz itt élet, ma már látják, hogy a párt irányítása a tíz esztendő alatt nemcsak az újjáépített Budapestre vezette el őket, hanem ennél sokkalta messzebbre: a szocializmus építő, egyre gazdagodó ország fővárosába. S mert a kommunista mutatta út a béke, a gazdagság útja, ma már milliók menetelnek velünk. Az út nem sima, nem buktatók nélküli, de felfelé vezet. S aki a magasba tör, annak számolnia kell a nehézségekkel is. S ahogy tíz évvel ezelőtt néhány száz kommunista képes volt tízezreket harcába vinni emberfeletti akadályok leküzdésére, mennyivel inkább harcba viheti ma tíz- és tízezer kommunista a milliókat a szocialista építőmunka feladatainak megoldására? Budapest kommunistáinak, a főváros munkásainak ma, a tízéves évfordulón emlékeznük kell erre. Rájuk nem csúpan az a feladat vár, hogy elsők legyenek a termelékenység emeléséért, az önköltség csökkentéséért folytatott harcban. Ennél többet vár tőlük a párt. Azt, hogy százazreket ragadjanak magukkal, hogy példát mutassanak az egész országnak. A budapesti munkások elsők voltak a romok eltakarításában, az új gyárak, szocialista városok építésében. Elsők voltak a kivívott eredmények védelmezésében a dolgozó nép ellenségeivel szemben. Az elmúlt évek dicsősége ma is kötelez!

A békéért vívott harc feladataira emlékeztet ma bennünket a tizedik évforduló. Arra: kemény harcot kell folytatnunk azért, hogy német csizma ne dobogjon többé ablakaink alatt, hogy német golyó ne oltsa ki szeretteink életét. Nem engedjük meg, hogy a német militarizmus ismét pusztulásba döntse gyönyörű fővárosunkat. Erről beszélünk majd két hét múlva a negyedik magyar békekongresszuson is. De erről az elszánt akarattól tettek is tanúskodnak a budapesti üzemekben. Az elmúlt héten a fővárosi üzemek dolgozói a felszabadulási műszak termelési sikereivel juttatták kifejezésre: a tízéves évforduló nemcsak emlékezésre, hanem tettekre is készítet. Tettekre a béke megvédéséért, s azért, hogy Budapest, a magyar nép szeretett fővárosa szilárdan álljon helyt az egész ország békéjének, jólétének biztosításáért, a szocializmus építéséért folytatott harcban.